

‘Dóna'm l'oportunitat de fer les coses que jo sé fer'

Les escoles de noves oportunitats com espais de dignificació dels joves

Aina Tarabini

Grup de Recerca en Globalització, Educació i Polítiques Socials (GEPS)

Universitat Autònoma de Barcelona

Resum

L'objectiu d'aquest article és analitzar el rol de les Escoles de Noves Oportunitats com a espais de protecció, dignificació i ampliació de les oportunitats dels joves. L'article es basa en un estudi de cas de l'escola El Llindar, i a partir d'una metodologia qualitativa que inclou entrevistes i grups de discussió amb professionals i joves, identifica tres grans elements que caracteritzen el model formatiu del centre: una oferta formativa basada en la diversitat, la flexibilitat i la professionalització; un perfil d'educadors que es defineixen com acompanyants dels joves i que atribueixen un paper cabdal al vincle emocional i afectiu; i un model d'ensenyament aprenentatge que s'articula en base a la subjectivació i les subjectivitats dels joves. L'anàlisi posa de manifest que aquests tres elements són àmpliament dispars en relació al sistema educatiu formal i que, alhora, són els que expliquen l'impacte del Llindar en l'ampliació de les oportunitats d'èxit educatiu dels joves.

Paraules clau: èxit educatiu, abandonament escolar, oportunitats, subjectivitats

Abstract

The objective of this article is to analyse the role of Second Chance Schools as spaces of protection, dignification and amplification of youth opportunities. The article is based on a case study of the School of New Opportunities El Llindar, and based on a qualitative methodology including interviews and focus groups with teachers and students, highlights three main elements featuring the educational model of this particular school: a type of educational supply based on diversity, flexibility and professionalization; a profile of the teacher conceived as youth's guide, giving crucial relevance to emotional and affective bonding; and a model of teaching and learning articulated through the subjectification and the subjectivities of the youth. The analysis demonstrates that these three elements are very dissimilar from the regular Catalan and Spanish educational system and, in turn, explain the impact of El Llindar in the amplification of the opportunities for youth's educational success.

Keywords: Educational success, Early School Leaving, Opportunities, Subjectivities

Introducció: el context de les Escoles de Noves Oportunitats

Catalunya té uns nivells d'Abandonament Escolar Prematur (AEP)[1] que, tot i haver-se reduït substancialment a conseqüència de la crisi econòmica, segueixen molt per sobre de la mitjana europea i de la fita que els països de la UE s'han establert pel 2020. Així, mentre que al 2016 un 18% de joves catalans abandonaven el sistema educatiu de forma prematura, la mitjana de la Unió Europea es situava en el 10,8% i la fita per al 2020 establerta per al conjunt de l'estat espanyol es situa al 15% (IDESCAT, 2016).

El fet que gairebé un 20% de joves catalans no disposin del certificat considerat mínim necessari per a qualsevol procés d'inclusió social i laboral al segle XXI posa de manifest la incapacitat del sistema educatiu per a donar resposta a les necessitats i particularitats dels joves d'avui i garantir el seu dret a l'educació en un sentit ampli. Tal com hem argumentat a altres llocs (Tarabini, 2017) l'AEP no es pot entendre només com un problema derivat de la pressió que exerceix un mercat laboral precari que 'premia' la baixa qualificació dels joves, sinó que aludeix necessàriament a les condicions del sistema educatiu perquè aquests joves 'decideixin' deixar l'escola. En aquest sentit, i seguint la proposta de Fernández Enguita et al. (2010: 19), el mal anomenat abandonament educatiu primerenc, no és abandonament sinó sobretot expulsió; no és educatiu sinó escolar; i no és primerenc sinó prematur.

És més, sota les definicions i estadístiques oficials d'AEP s'amaga una àmplia diversitat de perfils i situacions que queden difuminades sota una mateixa categoria, fent extremadament difícil concretar i personalitzar les polítiques per a fer-hi front (Psifidou, 2017). Així, els alumnes que graduen en ESO (Educació Secundària Obligatòria) però no continuen; els que comencen una formació post obligatòria però la deixen després de començar; els que abandonen a Cicles Formatius o a Batxillerat; o els que fan tot el recorregut de l'educació post obligatòria però no aconsegueixen el certificat final queden esvaïts sota una mateixa categoria, quan les causes que porten a la seva situació i les implicacions de la mateixa són àmpliament disperses. Més encara, el nostre sistema educatiu presenta una sèrie de dinàmiques d'exclusió educativa (Tarabini, et al, 2017) que l'indicador de l'AEP per sí mateix no pot copsar i que, de fet, a hores d'ara, no estan recollides a cap estadística oficial. Ens referim a aquells alumnes que obtenen el graduat de l'ESO però sense el nivell competencial necessari que implica aquest graduat, fet que els condemna al fracàs de qualsevol trajectòria post obligatòria; a la impossibilitat de saber si els alumnes que abandonen 4t d'ESO un cop complerts els 16 anys ho fan abans o després d'haver acabat aquest curs; o als (nombrosos) canvis que realitzen els joves entre diferents branques de la post obligatòria (de Batxillerat a Cicle; d'una especialitat de Cicle a una altra; etc.), fet que comporta en termes reals la repetició de curs o la interrupció momentània de trajectòries però que no queda reflectida enlloc (Serra i Paludàries, 2010).

En aquest context, les Escoles de Noves Oportunitats funcionen com un dic de contenció de les nombroses expulsions que genera el sistema oficial. Recullen i acullen als i a les joves 'deshauciats' que estan sistemàticament exclosos de l'aprenentatge, de la vinculació escolar, del significat de l'escolarització i del dret a uns itineraris formatius amplis, diversos i flexibles amb igual valor, reconeixement i possibilitats. L'objectiu d'aquest article, doncs, és analitzar el rol de les Escoles de Noves Oportunitats com a espais de protecció, dignificació i ampliació de les oportunitats socioeducatives dels joves. Per a fer-ho ens basem en un estudi de cas de l'escola de Noves Oportunitats El Llindar[2], una entitat sense ànim de lucre nascuda l'any 2004 a Cornellà de Llobregat i dedicada al desplegament d'accions educatives i professionalitzadores per a nois i noies d'entre 12 i 25 anys que, tal i com assenyala la seva pàgina web¹ 'degut a la seva situació de fragilitat personal i de recorregut de fracàs i abandó, no encaixen en les diverses ofertes d'ensenyament reglat'. L'anàlisi es basa en una metodologia qualitativa que inclou 11 entrevistes a professionals del centre, 25 entrevistes amb joves i 4 grups de discussió amb joves.

L'estructura de l'article és la següent. El primer apartat desplega les bases de l'oferta formativa del Llindar, ressaltant els components de diversitat, flexibilitat i professionalització com tres dels seus pilars fonamentals. El segon es centra en el rol dels educadors del Llindar i, en particular, en el seu paper d'orientació i vincle emocional amb els i les joves. El tercer apartat aborda les línies mestres d'un model d'ensenyament aprenentatge que s'articula en base a la subjectivació i les subjectivitats tant de joves com d'educadors. L'últim apartat reflexiona, a mode de conclusió, sobre la necessitat que un model com el del Llindar pugui emmirallar el sistema educatiu formal per a ampliar les oportunitats d'èxit educatiu de tots els i les joves.

L'oferta formativa: diversitat, flexibilitat i professionalització

El primer element per entendre l'impacte que genera el Llindar en termes d'oportunitats educatives per als joves és l'estructura de la seva oferta formativa i especialment, tres dels seus components claus: la diversitat, la flexibilitat i la professionalització. El Llindar, de fet, ofereix una gran varietat de modalitats formatives que s'engloben en quatre grans categories: oferta d'Educació Secundària Obligatòria (ESO) flexible i adaptada; accions de retorn i èxit escolar; Formació Professional Inicial de nivell 1; i Formació Professional Especialitzada de nivell 2.

La primera categoria, engloba diversos programes dirigits a alumnes de 2n cicle de la ESO que presenten diverses situacions de desvinculació escolar: absentisme, problemes greus d'aprenentatge, relacions conflictives amb la institució escolar, etc. L'Aula Taller (ATE), d'una banda, es dirigeix a alumnes que desenvolupen tota la seva

jornada lectiva al Llindar, combinant tallers professionalitzadors d'una àmplia varietat de temàtiques (fusteria, electricitat, mecànica, cuina, etc.) que ocupen el 70% del temps, amb formació teòrica que ocupa el 30% del temps restant. Els programes d'Adaptació Curricular (PAC) ,d'altra banda, es destina a joves el currículum formatiu dels quals està dividit entre les hores formatives que continuen fent als seus instituts de referència amb els tallers professionalitzadors que realitzen al Llindar. En ambdós casos, el Llindar ofereix un certificat d'aprofitament propi amb la possibilitat d'obtenir el graduat de la ESO i /o encaminar-se a la formació especialitzada d'ofici.

Dins la segona categoria, s'ofereixen dos programes que pretenen actuar de pont per a facilitar el retorn al sistema educatiu reglat dels joves de 16 a 21 que no tenen el Graduat d'ESO i, per tant, no poden accedir a formacions més especialitzades i queden exclosos del sistema. De tal manera, responen a un buit del sistema educatiu formal, per a molts joves que n'han quedat al marge i no tenen cap dispositiu institucional per reconectar-se'n. D'una banda, el programa VENTALLers és un curs pràctic de preparació a la Formació Professional Inicial (FPI) dirigit a joves sense cap mena de qualificació escolar i professional i amb molta fragilitat personal. Aquest curs combina la Formació Bàsica i la Formació en Orientació Laboral (FOL) amb un ampli ventall de tallers professionalitzadors i un programa de tutories individualitzades on cada grup té un educador de referència per a garantir l'acompanyament individual. D'altra banda, el programa Accés a Mida és un curs orientat a joves que es troben fora de la formació reglada i volen accedir a un Cicle Formatiu de Grau Mitjà (CFGM). Amb aquest objectiu, se'ls prepara per realitzar la prova d'accés a CFGM no només a través de continguts curriculars sinó també a través dels tallers professionalitzadors. En ambdós casos el Llindar ofereix un certificat d'aprofitament propi amb la possibilitat d'accés a FPI en el primer cas o a CFGM, en cas que aprovin, en el segon. Dins d'aquesta categoria també s'ofereix reforç escolar per a adolescents a partir del cicle superior d'educació primària, que actua com a mesura preventiva per evitar els riscos de fracàs i l'abandonament escolar prematur[3].

La tercera categoria, s'adreça també a joves de 16 a 21 anys sense el Graduat d'ESO i està orientada a preparar als joves per al seu retorn al sistema educatiu reglat o la seva transició cap al mercat de treball. Per a fer-ho, desplega cinc modalitats de Programes de Formació Inicial (PFI) (Imatge Personal i Estètica; Mecànica; Manteniment; Restauració; i Jardineria[4]) on es combina la formació bàsica i en orientació laboral amb mòduls teòrics i sobretot pràctics d'una especialitat professional i la realització de pràctiques en empreses. De fet, en aquests programes compten amb fortes aliances amb entitats del territori per tal de garantir la formació teòrica i pràctica de forma arrelada als espais reals on es portarà a terme la seva pràctica professional futura[5]. Així mateix, cal destacar que l'oferta de PFI que ofereix el Llindar es desplega en dues fases que permeten allargar els temps 'estandards' en base als quals es realitzen aquests programes en altres entitats i, per tant, amplia els recorreguts formatius

dels i les joves. De nou, dins aquesta categoria s'ofereix certificat d'aprofitament propi, certificat de professionalitat oficial de Nivell 1 i possibilitat d'accedir a CFGM.

Finalment, el Llindar ofereix Programes de Formació Professional Especialitzada (Nivell 2) per aquells joves menors de 30 anys que han superat la formació inicial o acrediten una experiència laboral equivalent. Les modalitats formatives que s'ofereixen són: Imatge Personal i Estètica; Mecànica; Manteniment; i Restauració, amb la qual cosa es garanteix continuïtat formativa de quatre de les famílies professionals durant tot el recorregut formatiu que ofereix el Llindar. Aquests programes estan pensats per aprofundir en un ofici, tot reforçant-ne la seva qualificació i tenen un fort component pràctic, que es combina amb formació bàsica i FOL, pràctiques en empreses i que, a més, en alguns casos poden comportar un compromís de contractació posterior durant un temps determinat. Els programes compten amb certificat d'aprofitament propi i certificat de professionalitat oficial de Nivell 2.

A la Taula 1 es pot veure un resum de les diferents modalitats formatives que ofereix El Llindar.

Taula 1. Modalitats formatives del Llindar. Font: Elaboració pròpia

<i>Tipologia</i>	<i>Programes</i>	<i>Edat dels joves destinataris</i>	<i>Característiques formatives</i>
ESO flexible i adaptada	ATE	2n cicle de la ESO	Tota la càrrega lectiva es realitza al Llindar 70% tallers professionalitzadors 30% formació teòrica
	PAC	2n cicle de la ESO	Currículum dividit entre l'institut, on es realitza la formació teòrica i el Llindar on es realitzen els tallers professionalitzadors. De les 30 hores setmanals de càrrega lectiva, en realitzen aproximadament 19 a l'institut i 11 al Llindar.
Retorn escolar	VENTALLers	Joves de 16 a 21 anys sense GESO (Graduat d'ESO)	Preparació per a la Formació Professional Inicial que combina Formació Bàsica, Formació i Orientació Laboral (FOL), tallers professionalitzadors i tutories individualitzades.
	Accés a Mida	Joves de 16 a 21 anys sense GESO	Preparació de les proves d'accés a Cicles Formatius Grau Mig (CFGM) a través de continguts curriculars específics i tallers

			professionalitzadors.
	Reforç escolar	Joves del cicle superior d'educació primària	Activitats de suport educatiu i reforç escolar per a joves en risc de fracàs escolar beneficiaris del programa 'Beques per a l'èxit escolar' de la Fundació Catalunya la Pedrera.
Formació Professional Inicial		Joves de 16 a 21 anys sense GESO	5 famílies professionals Imatge Personal i Estètica; Mecànica; Manteniment; Restauració; i Jardineria. Es combina formació bàsica i en orientació laboral amb mòduls teòrics i pràctics de l'especialitat professional i la realització de pràctiques en empreses.
Formació Professional Especialitzada		Joves menors de 30 anys amb certificat de FPI	4 famílies professionals: Imatge Personal i Estètica; Mecànica; Manteniment; i Restauració. Es combina formació bàsica i en orientació laboral amb mòduls teòrics i pràctics de l'especialitat professional i la realització de pràctiques en empreses.

Com es pot observar, doncs, el mapa formatiu del Llindar ofereix una àmplia varietat d'opcions que, en tots els casos, combina la vessant teòrica amb la vessant professionalitzadora. De fet, es considera que teoria i pràctica són dues cares fonamentals de tot procés d'aprenentatge i que no es pot aprendre sense incorporar un principi d'acció en l'acció pedagògica. Així mateix, una de les particularitats de l'oferta formativa del Llindar és que ofereix als i les joves possibilitats de transitar entre les diferents ofertes formatives de diferents formes. És a dir, no tots els joves han de seguir el mateix itinerari dins l'oferta formativa del Llindar, ni pel que fa a les etapes previstes ni pel que fa als temps de realització de les mateixes. De tal manera, es trenca la vinculació entre èxit i linialitat que articula el sistema educatiu formal i s'associa l'èxit amb la singularització dels itineraris dels joves. És més, una de les idees força de l'estructura formativa del Llindar és la de perllongar els recorreguts formatius dels joves, entenent que el temps és una variable clau per a l'èxit educatiu. No tothom

necessita el mateix temps per a assolir les mateixes competències i alhora l'allargament dels temps permet desplegar una acció educativa més pausada que simultàniament permet prendre decisions sense les pressions finalistes que dominen els processos de transició educativa dins el sistema reglat.

Són alumnes que han fracassat absolutament a l'institut, que tenen una fragilitat personal brutal, en un sistema educatiu molt homogeni, molt poc flexible, que necessita que tothom aprengui de la mateixa manera (Membre de l'equip del Llindar).

Per nosaltres la paraula clau és flexibilitat. La meva hipòtesi és que si construïm itineraris flexibles personalitzats que necessiten el seu temps, arribarem a tenir la construcció personal de l'èxit, una millora de les competències professionals i una millora de l'ocupabilitat (Membre de l'equip del Llindar).

El rol dels educadors: orientació i vincle

El segon element distintiu de l'acció educativa del Llindar radica en el rol dels seus educadors i específicament en la seva concepció i articulació de la funció docent.

En aquest sentit, el primer element que es posa de manifest és la concepció de tots els educadors com a acompanyants dels i les joves per tal d'orientar-los en la construcció del seu projecte vital. De tal manera, l'orientació esdevé una tasca transversal de tota la l'acció formativa que es basa en tres principis claus: té un caràcter holístic i transversal i, per tant, no s'entén com una acció finalista sinó com un procés en sí mateix; és per a tothom i de tothom, fet que implica una acció sobre tots els educadors i tots els joves del centre; la seva funció és proveir als joves de palanques, possibilitats i camins d'èxit més enllà dels imaginaris dominants associats amb l'obtenció de credencials i de la linialitat a la que hem fet esment anteriorment. L'orientació ha d'obrir oportunitats d'èxit per a tots els joves, a través de diferents camins i significats. I el fet de posar en valor diferents itineraris és en sí mateix un èxit del procés d'orientació. En aquest sentit, la possibilitat d'equivocar-se, de tornar enrera, de canviar de decisió deixa d'entendre's com un fracàs i es reconceptualitza com part intrínseca dels processos de creixement personal de cada jove.

Realment com educador de Ventallers m'identifico com un orientador, una persona que els pot guiar una mica i que els pot ajudar a buscar una motivació o a fer ressorgir aquesta motivació per a poder seguir el seu itinerari formatiu (Membre de l'equip del Llindar).

És més, una tasca clau de l'acció orientadora del Llindar radica en aconseguir que els i les joves confiïn en ells mateixos, en les seves possibilitats i en les seves capacitats. Uns joves que han patit processos d'exclusió educativa continuats i que, massa sovint, han deixat de creure que són capaços d'aprendre.

Intentem que es retrobin amb alguna cosa positiva del sistema educatiu, és una retrobada, perquè hi ha nanos que han tingut molt mala experiència i el sistema educatiu, en comptes de fer de protector, es converteix en un espai hostil (Membre de l'equip del Llindar).

Nosaltres no donem per suposat que l'alumne és un alumne, aquí hem d'aconseguir que el noi consenteixi ser un alumne, t'han de donar permís per a començar-los a ensenyar (Membre de l'equip del Llindar).

El meu treball és que ells -els joves- vegin que en saben i que poden arribar a fer-ho bé (Membre de l'equip del Llindar).

El segon element central d'aquesta concepció de la funció docent rau en la idea de la vinculació emocional amb els i les joves. Els educadors del Llindar lluny de concebre's només com a especialistes en coneixements i professions específiques, es conceben com a referents pels joves que, per tant, han de reconèixer les seves necessitats més enllà de les estrictament acadèmiques i han de saber escoltar-los i saber des d'on construeixen les seves pràctiques i les seves subjectivitats. En aquest sentit, i partint de la idea que l'aprenentatge necessita una sèrie de condicions objectives i subjectives per a desenvolupar-se, es dóna una importància cabdal a la creació d'un fort sentit de pertinença dels joves cap el centre. Per aprendre cal tenir les necessitats bàsiques cobertes, però també i sobretot cal confiar en un mateix i en els altres i cal dotar de sentit i significat allò que es fa. D'aquesta manera, s'intenta que els joves trobin en el Llindar un espai de seguretat, no només en el sentit físic, sinó sobretot emocional; un espai on sentir-se reconeguts i respectats.

Pels nois (el temps que estan al Llindar) és un temps on estan acompanyats de veritat. És un temps per adonar-se'n d'on estan, de saber què pinten ells en aquest món, de deixar de sentir el que porten molts anys sentint i entrar a un lloc nou, a un espai nou, des de l'oportunitat. El fet de poder obrir-se una mica al món, de poder veure que ells poden, que són capaços [...] Porten molts anys sentint "això no, això, això no" i necessiten "sís". Necessiten saber que ho poden fer bé. (Membre de l'equip del Llindar)

I és precisament aquest sentit de pertinença, aquest vinculació emocional i afectiva

amb els professionals del centre, un dels aspectes que els joves més valoren de l'experiència al Llindar.

A mi personalment m'ha ajudat molt. Per a mi és una família, una segona casa. Des de que era petit i des de que he arribat m'ha ajudat a pensar més, d'una altra forma (Héctor[6], 18 anys, alumne del Llindar)

-El que més m'agrada del Llindar és- la part dels educadors, l'estima, i també el que hem après i la paciència. Per exemple, si hi ha algú que no sap una cosa el tracten amb molta paciència per a que aprengui, amb ajuda, saps?, l'escolten. -A l'institut- em sentia molt sola, però quan vaig venir aquí ho vaig veure tot diferent, saps?, és com un altre món un altre cop. És un món on et tracten amb molt afecte, et tracten bé, es preocupen per tu, t'ajuden en tots els temes (Jennifer, 19 anys, alumna del Llindar)

Els processos d'ensenyament-aprenentatge: subjectivació i subjectivitats

El tercer element que volem destacar de l'acció formativa del Llindar és el desenvolupament d'un currículum altament flexible, adaptat als interessos i als ritmes d'aprenentatge dels i les joves. De fet, la concepció de la figura docent que hem desenvolupat a l'apartat anterior lliga directament amb un model d'ensenyament-aprenentatge que no es pot concebre al marge de la subjectivació i les subjectivitats de joves i educadors. Per aprendre i per ensenyar cal ser subjectes –no objectes- i, per tant, actius, conscients, particulars, específics, amb noms i cognoms. Alhora cal reconèixer l'existència de diferents subjectivitats; de diferents formes de ser, d'estar, d'aprendre, d'ensenyar, de relacionar-se, tot dotant-les de valor dins l'espai escolar. Ensenyar i aprendre, per tant, impliquen conscienciar, exercitar drets (de forma combinada amb responsabilitats) i legitimar diferents identitats. I aquesta és la lògica que estructura els processos d'ensenyament-aprenentatge del Llindar. Una lògica que supedita la seva organització a les necessitats de l'alumnat i que posa els joves al centre dels processos d'ensenyament-aprenentatge.

El Llindar és una escola molt peculiar on es té molt més en compte la persona, es tenen molt més en compte les peculiaritats de cadascun dels alumnes. És una mica més adaptar l'educació a l'alumne que no haver d'adaptar l'alumne a l'educació (Membre de l'equip del Llindar).

Jo crec que és bàsicament una escola que pot adaptar-se més als seus alumnes que

les escoles ordinàries. Té una flexibilitat, de temps, espais, horaris, currículum, que permet que aquests nois puguin entrar en la dinàmica, en una espècie de roda d'aprenentatge. Quan l'estructura és aquesta, tu pots anar tranquil, parar, tirar, donar-te temps, per això funciona! És la gran diferència que perceben els nanos (Membre de l'equip del Llindar).

Aquest model centrat en la subjectivació i les subjectivitats es sustenta, alhora, en dos grans pilars complementaris que articulen tota l'acció pedagògica del centre: el treball per competències transversals i l'alternança entre formació teòrica i pràctica. D'una banda, i pel que fa a l'aprenentatge competencial, el Llindar dona un paper central al treball de competències de l'àmbit personal i social que permetin posar aspectes com el treball en equip, la responsabilitat, l'autoconeixement o el respecte, al centre dels processos d'ensenyament i aprenentatge. I aquestes competències no es poden aprendre sinó és des de l'experimentació, des de l'organització d'activitats formatives específiques que respectin aquests principis.

Hem d'ensenyar a ser, a estar, a respectar. No només ensenyem matèries o habilitats professionals específiques, ensenyem a ser persones. Aquesta és la nostra tasca. I això no s'aprèn només des de la teoria. Si tu vols ensenyar a treballar en equip has de treballar en equip dins l'aula. Has de garantir una estructura que doni significat real a aquesta competència (Membre de l'equip del Llindar).

D'altra banda, i pel que fa a l'alternança entre formació teòrica i pràctica, el Llindar atribueix la mateixa rellevància a la formació 'teòrica' que a la formació 'pràctica' en totes les seves accions formatives i, de fet, entén que ambós tipus de formació han d'estar imbricats en tot procés d'ensenyament-aprenentatge. D'aquesta manera, s'obre un espai per a trencar els tan arrelats prejudicis sobre el valor del coneixement abstracte i el valor del coneixement aplicat i, pel contrari, s'atribueix un mateix reconeixement al 'cap' que a les 'mans' (Lahelma, 2010).

El concepte treball és un dels que regula i vertebrava tot el centre. Això és important perquè no vertebrava el conflicte, vertebrava el treball, un concepte de treball entès en sentit ampli (Membre de l'equip del Llindar).

La feina els dignifica i això és un valor clau per nosaltres (Membre de l'equip del Llindar).

A través del treball en oficis guanyen en seguretat, guanyen en autoestima, veuen que saben treballar, que saben fer coses, perquè si una cosa saben és precisament treballar i això és un canvi brutal per ells (Membre de l'equip del Llindar).

És altament significatiu ressaltar aquest aspecte perquè precisament els itineraris educatius que proveeix el sistema educatiu reglat estan altament marcats per una forta dicotomia ‘intel·lectual’ - ‘manual’ que no és aleatòria en termes d’estatus socioeconòmic i cultural. Així, tant en les rutes post obligatòries com en la pròpia organització de la ESO és el coneixement abstracte i intel·lectual el que adquireix major prestigi i reconeixement, sent precisament el tipus de coneixement que més dominen les classes mitjanes professionals, justament pel tipus d’habilitats que requereix la seva posició laboral. La conseqüència d’aquest procés és que els joves en situació de risc i/o exclusió social senten que no estan representats i reconeguts al sistema educatiu formal, que les seves formes de ser i d’aprendre ocupen un lloc marginal i que aquest és un dels elements centrals per explicar el seu fracàs escolar.

Potser una persona té més habilitat per explicar-te aquesta imatge amb les mans que amb les paraules, m'entens?, i jo sóc així. A mi em surten millor les coses pràctiques. I a l'escola només es valora una de les dues, seure amb el llibre a estudiar i portar-te bé (Grup de discussió alumnes el LLindar)

Hi ha una frase que diu que si jutges un peix per la capacitat d'enfilar-se a un arbre, sempre pensarà que és un inútil, però és que a l'institut és bàsicament el que fan; ens fan a tots els mateixos exàmens, a tots les mateixes proves, i al final no serveix de res, perquè no podem saber tot el mateix.(Grup de discussió alumnes El Llindar)

El fet que al Llindar es doni el mateix valor al coneixement abstracte que al coneixement aplicat, per tant, es converteix en sí mateix en un espai de reconeixement i dignificació dels joves marcats per fortes dinàmiques d’exclusió social i educativa, que, per primer cop, senten que els seus coneixements, les seves capacitats i les seves habilitats són reconegudes, respectades i valorades. I és des d’aquí que poden començar a construir espais de possibilitat.

Representa que a l'escola tenen moltes varietats, però clar, si no aprofes una cosa, o suspens una cosa, no ets hàbil en l'esport, o suspens mates i anglès, et rebutgen i potser tu ets bo en una altra cosa, però ells et rebutgen. Jo tinc una mentalitat que potser per a d'altres sigui com una escombraria, a nosaltres ens costa dir les coses clares, o ens costa l'anglès, però jo sóc bo fabricant coses, dóna'm l'oportunitat de fer les coses que jo sé fer. (Grup de discussió alumnes El Llindar)

Una reflexió final

Els tres elements cabdals del LLindar que hem destacat en aquest article (veure taula 2) – oferta formativa, rol dels educadors i model d’ensenyament aprenentatge- posen de manifest dues diferències claus entre els centres de noves oportunitats i els espais educatius reglats: la personalització i la flexibilitat. El sistema educatiu formal, i en particular els instituts, continuen tenint una estructura massa rígida i massa homogènia per a poder donar resposta a les necessitats dels i les joves i, consegüentment, generen patrons d’exclusió explícits i subtils (repeticions, expulsions, vies formatives devaluades, acumulació de suspensos, manca d’aprenentatge, abandonament escolar, etc.) per a tots aquells que no encaixen en una concepció d’èxit linial i uniformadora. És, doncs imprescindible que el model de noves oportunitats a Catalunya no només es consolidi en termes quantitius i qualitius –no podem oblidar el dèficit històric dels mecanismes de noves oportunitats al nostre país i la debilitat dels mecanismes de suport institucional i financer dels que gaudeix- sinó que sobretot ajudi a enmillorar els processos de reforma del sistema educatiu formal per a garantir les condicions d’èxit educatiu per a tothom.

Taula 2. Els pilars del ‘model Llindar’. Font: Elaboració pròpia

Pilars	Característiques	Tret central
Oferta formativa	Diversitat	Adaptat
	Flexibilitat	
	Professionalització	
Rol dels educadors	Orientació i acompanyament subjectiu	Compromès
	Víncle emocional	
Model d’ensenyament-aprenentatge	Subjectivació dels aprenents	Personalitzat
	Basat en subjectivitats	

Referències Bibliogràfiques

- Fernández-Enguita, M., Mena, L, Riviere, J. (2010). *Fracaso y abandono escolar en España*. Fundació La Caixa. Colección estudios sociales, n 29. Madrid: Obra Social Fundació La Caixa.
- Lahelma, E. (2009). Dichotomized Metaphors and Young People’s Educational Routes. *European Educational Research Journal*, 8(4), 497-507.
- Psifidou, I. (2017). *An unresolved problem: how to tackle early leaving from VET? The role of local authorities*. A: A. Tarabini (2017) (Coord). Un problema no resolt:

com abordar l'abandonament escolar prematur? Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Serra, C. i Palaudàries, J. M. (2010). *Continuar o abandonar. L'alumnat estranger a l'educació secundària*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Tarabini, A. (2017). *L'escola no és per tu. El rol dels centres educatius en l'abandonament escolar*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Tarabini, A. (Dir), Jacovkis, J., Montes, A. (2017). *Los factores de la exclusión educativa en España. Mecanismos, perfiles y espacios de intervención*. Madrid: UNICEF.

Notes:

[1] Segons la definició de la UE, l'AEP es refereix a la població d'entre 18 i 24 anys que, com a màxim, ha assolit el certificat d'educació secundària obligatòria i no ha certificat amb cap formació posterior.

[2] Aquest article és fruit del projecte 'L'èxit més enllà del rendiment. Avaluació d'impacte de la Fundació El Llindar', desenvolupat durant els cursos 2016/17 i 2017/18 per part del grup de recerca GEPS- UAB (Direcció: Aina Tarabini. Equip: Alejandro Montes, Martí Manzano, Alex Cuadrado) i orientat a avaluar l'impacte del Llindar sobre l'èxit educatiu dels i les joves des d'una perspectiva multidimensional.

[3] Per a més informació: www.ellindar.org

[4] Aquestes activitats formen part de les Beques per a l'èxit escolar per a joves en risc d'exclusió social, concedides per la Fundació Catalunya – La Pedrera i actualment el Llindar en gestiona un total de 12.

[5] Durant el curs 2016-2017 es va oferir també un PFI de Comerç i Informàtica en col·laboració amb dues entitats del Baix Llobregat (Fundació Marianao i Fundació Inform). La continuïtat d'aquesta col·laboració, no obstant això, resta a hores d'ara condicionada a la resolució del concurs de Garantia Juvenil

[6] En concret, el Llindar compta amb una Àrea de Serveis amb Joves, pensada per allargar la seva formació professionalitzadora i garantir una experiència de treball real. Aquests serveis inclouen el Centre de Formació i Assessorament en Imatge Personal Cebado-El Llindar; el El Repartidor, Escola Restaurant Tragaluz-El Llindar; Serveis de Rehabilitació i manteniment d'espais interiors d'immobles; i projectes de col·laboració amb diverses empreses del territori.

Correspondència amb l'autora: Aina Tarabini. Departament de Sociologia, UAB. E-mail: Aina.tarabini@uab.cat